
V. CL. CONRADI GESSNERI

Epistola

De Constantia in Fide,
adversus Apostasiam.

D. JACOBO DALECHAMPIO,

Medico Summo

* CONRADUS GESSNERUS, S.

Salus et Pax a Domino. Vivere te nobis, et
superfitem esse, Vir Ornatissime, tantis
tumultibus, gaudeo. Faxit Deus, ut Spi-
ritu quoque vivas tum hanc mortalem, tum me-
I 3 liorem

* Debemus hoc ἀνέκδοτον, quod et propter Auto-
ris celebritatem & propter argumenti gravitatem quam
maxime dignum videbatur, ut ab interitu vindicaretur,
Humanitati Clariss. Viri et Collegæ conjunctissimi JO.
JAC. HULDRICI, Professoris Ling. S. in Collegio quod
vocatur Humanitatis dignissimi, qui e divite penu, a Pa-
tre Majoribusque, Clarissimis Viris, relicto, hanc gem-
mam, hoc κειμηλιον, nobis rogantibus indulgere ac Mu-
sæo nostro inferre voluit. Patet autem ex hac Epistola,
quam verum sit luculentum illud de GESSNERO nostro
Testimonium, quod legitur apud Garidel Histoire des
Plantes qui naissent aux environs d'Aix &c. in Præf. p.
XVIII. „ Il ne fut point borné par la Medecine & se

liorem postea , et immortalē vitam. Restuas
ita afflictas & imminutas esse, doleo : Sed æquo
animo feres , donec Deus meliora dederit : qui
te forsitan hac occasione et his casibus , tum ca-
stiga-

„ parties. La THEOLOGIE , l'Histoire; la Poësie &
„ plusieurs autres sciences firent son partage. L'on n'e-
„ xagere point , quand on dit de lui , qu'il étoit le
„ VARRON & le PLINE d'Allemagne ; l'on pourroit
„ y ajouter sans hyperbole , de tout le Monde savant.
„ L'illustre Mr. le President de Thou a raison d'être sur-
„ pris, qu'un homme seul puisse a l'age de XLIX ans
„ avoir composé tant des ouvrages & en si grande quan-
„ tité. GESNER lui-même ne rougit pas de dire dans
„ sa Bibliotheque, qu'il étoit obligé de faire des Livres
„ pour du pain ; cela n'est pas extraordinaire , mais
„ d'en faire près de cent , tous bons & utiles, c'est ce,
„ qu'on n'avoit jamais vû, ni peut-être qu'on ne verra
„ jamais. „ Data est hæc Epistola, quæ pium GESNE-
RI animum et affectum in puriora Religionis sacra acer-
rimum abunde prodit MDLXII. ad d. VIII. Jan. Fuit autem
JAC. DALECHAMPIUS Cadomensis, qui juxta Tourne-
fortium Instit. Rei Herb. Tom. I. p. 34. maximam vitæ par-
tem egit Lugduni inter medendum, cum civium, tum docto-
rum Virorum magna existimatione. Obiit An. MDL-
XXXVII. Vir multifaria eruditione insignis, græcis etiam
Literis doctissimus ; Sed clarus inprimis Historia generali
Plantarum, quæ vulgo dicitur HISTORIA LUGDUNEN-
SIS, de qua videtis Tournefort. l. c. Quædam etiam de illo
memorat Thuanus Lib. II. Comment. Vitæ suæ. Quan-
tum ex duobus locis Epistolarum GESNERI ad Bauhi-
num conjicere datur, nihil profecit hac sua Disualoria
GESSNERUS, sed potius DALECHAMPII animum,
nullis rationibus amplius ad saniora consilia flectendum,
exasperavit, atque ita alienum reddidit, ut omnem cum
Gesnero per Literas colloquendi consuetudinem abrum-
peret : Ita enim Gesnerus ad Bauhinum Joannem prid.

stigare paterne, tum ad meliora movere vult. Dolui profecto toto pectore vehementer, cum te virum magnæ doctrinæ et autoritatis a partibus nostræ religionis discessisse audivi. Impulit te forte quorundam temeritas et improbitas, qua de conquereris, sed oportebat te adeo affixum esse et inhærere Verbo Dei, ut nulla vi, nulla injuria inde dimovereris. Ignosce mihi, mi suavissime Dalechampi. Propter meum in te amorem, tuas virtutes, & in me beneficia, agam tecum ita familiariter, ac si conjunctissimus tibi a puero fuisssem, aut frater essem germanus. Sollicitus fuisti nimium, nec perpendisti illud: *Quærite primum Regnum Dei, & alia omnia vobis adjicientur.* Pompam et vim majorem in adversariis nostræ Religionis, quam in nostris vidisti, lucrum etiam et honores apud illos majora: et aliqua nostrorum

I 4

pec-

Kal. Sept. MDLXV Lugdunum perscripsit: „ D. DALE-
 „ CHAMPIO libellos nostros te ostendere cupio, quos
 „ & si ipse desideret, mittam ad eum alias, quanquam
 „ ipse JAMDIU scribendi officio intermisso pertæsus
 „ amicitix nostræ videtur. Sicut & D. Constantinus for-
 „ tassis, quod mihi sane molestum accidit, præsertim si
 „ animi alienati fuerint. Litteris enim carere possum,
 „ cum et ipse sim perpetuo occupatissimus. „ Et Id.
 „ ad Eundem p. 131. „ Si D. DALECHAMPIUS apud
 „ vos est et expectat ut ad Epistolas aliquot postremas
 „ suas respondeam, faciam lubens: nunc partim quia
 „ occupatissimus sum, partim quia de ipsius in me ani-
 „ mo, mutato forte, si ultimas meas recepit, certior
 „ fieri cupio. Quod si is vel abest Lugduno, vel adest
 „ quidem, sed a me (quod Deus avertat) alienatus,
 „ prospicias mihi de alio quopiam Medico erudito Lug-
 „ duni, aut in vicinia, ad quem scribam interdum. „ J. B.

peccata, quæ non dubito multa esse et magna, non talia tamen nec tanta, ut propter illa Antichristo, ejusque membris te agglutinare, et tuam illis salutem credere debueris. Sed dubitas forte, an Pontifex Romanus sit Antichristus ille, tot sacris oraculis prædictus: aut etiam forte asseris, non esse. Utrumvis horum facias, declaras, te in sacris lectionibus & contemplationibus, homine christiano dignis, parum esse versatum, adeo enim luculenta sunt et evidentissima argumenta ac testimonia in sacris Literis, ut omnino fateri cogant, illum unum (Papam Romanum dico) ipsissimum esse Antichristum: de quo ego (Dei gratia) non magis dubito, quam bis duo esse quatuor. Tu si idem existimas, cur facis contra conscientiam tuam? cur vis Θεομαχεῖν? nam et sua cuique conscientia veluti Deus est, accusat, damnat, aut absolvit. Causas aliquas vulgi furoris, aut nescio quas alias dices: Mitte illa, parva sunt omnia, si rei caput spectes, hoc est Christum et Antichristum conferas. Hic te exerceri, discere et intelligere, & discentem veluti repuerascere, tuas rationes, quibus male imbutus es, abjicere, puerum et discipulum Scripturæ fieri oportet. Maximum Antichristi signum est, usurpare sibi, quod Christi est et Dei, peccata hominum condonare, & cælum polliceri, inferos minari, omnia vendere: Minimum vero certos cibos & matrimonium prohibere: quod utrumque quis facit in orbe terrarum, quam ille, quem id facturum prædictum est? de signo majore judicare non omnes possunt, de minoribus illis duobus omnes. Voluit enim Spiritus Sanctus talibus notis
 eum

Putā hæc omnia sacrificia quædam esse offerenda & sacrificanda Deo, partim ut illi agamus gratias, quod illis aliquandiu uti & frui concesserit, partim pro nostris peccatis, non tanquam satisfactionem, sed confessionem.

Agnosce, agnosce te magnum peccatorem, non deerit tibi magna gratia ex illo solo & infinito gratiarum fonte. Admitte veritatis simplicitatem, adjectitia omnia rejice. Non remitto te, Dalechampi frater, ad novos nostrorum hominum libros, *Calvini*, *Lutheri*, *Vireti*, aliorum: quamquam illos organa Dei existimo, & pleraque in illorum Scriptis sancte et pie esse scripta. Video illos homines esse, et errare posse. Ad solum vetus Testamentum te remitto, quo ut nihil antiquius in ullis literarum monumentis, ita nihil verius a condito mundo, una eademque veritate, una simplicissima salutis via durante, in coelis aut in terris extat. Ad hunc, inquam, perennem veræ doctrinæ & pietatis fontem, & veluti flumen ex eo emanans aquæ vivæ, Testamentum novum, interpretationemque illius te remitto: et utinam cogere te etiam, si nolis, vi aliqua possim: at Deum ut cogat, adigatque rogo. Doceant te Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Christus ipse. His te præbeas discipulum & auditorem. Ora, jejuna, lege, contemplare, loca dubia, obscura, & quæ in speciem pugnare videntur cum aliis compone, conser, iterum atque iterum lege. Aderit procul dubio invocatus vel statim, vel brevi tempore (etsi hoc illi præscribi nec potest nec debet) Spiritus Domini, qui omnem veritatem te edoceat, et in omnibus casibus et periculis te mu-

muniat, soletur, confirmet, quod ubi contigerit admiratio ingens tuum pervadet animum, et veluti stupor quidam in alio mundo constituti, in aliam vitam regeniti; brevi consuetudine tam clara tibi, dilucida, jucunda, dulcia fient, vel omnia, vel ea certe, quæ ad salutem necessaria sunt, ut vehementer te sis incusaturus, qui antea nunquam intellexeris illud Domini nostri: *Non solo pane vivet homo: Sed omni verbo, quod egreditur ex ore Dei.* Et illud Psaltis: *Felix qui in lege Domini meditatur dies & noctes.* Et illud Petri: *Faciamus hic tria tabernacula,* aliaque plurima Scripturæ loca, quæ summum bonum et perfectam felicitatem in animo ita constituto, id est hæc intelligente et amplectentē, collocant. Cupio te fieri Θεοδιδαντον et discere ab illo, qui animam et mentem tibi dedit, ut disceres, cognosceres et amares illum, a quo accepisti te ipsum, et parentem ac patriam in coelis quærereres: Hunc si integra animi assensione infinitum et incomparabile bonum esse admiseris, quocum conjungi, aut conferri possit ac debeat nihil, qui solus ubique expleat et excedat omnia, solus perpetuò ubique omnibus præsens, solus omnipotens, omniscius, optimus Maximus; qui certe honor ejus est proprius, quo nemini alii cesserit, cujus gratia æmulum sese profitetur, quem nec hominibus nec Angelis communicat: quis enim illorum vel est ubique: vel alicubi cum sit, omnia scit, aut potest, ut invocari æque ut Deus ubique ab omnibus debeat? quis illorum legem nobis tulit? aut contra quem ita peccamus atque contra Deum? quis illorum tota puritas, sinceritas et veritas, et tota
natu-

nos hos motus non licet, aut non libet, veni quæso ad nos, mi frater Dalechampi, rebus et fortunis meis communibus mecum frui quamdiu voles, viatici etiam aliquid accepturus: inuenies hic omnia satis tranquilla Dei gratia, et homines aliquot pios ac doctos, qui benignissime te audient, et conferent in omnibus: idem cum nonnullis in via facere poteris. Mea etiam causa, et rerum Naturæ variarum, quas videre apud me poteris, et artis medendi nostræ non pœniteret, te fortassis me invisisse. Scripsi hæc festinanter et prolixius quam institueram: nullo ordine forsitan, et quibusdam repetitis, ignosce festinationi necessariæ. Ego si qua in re errare tibi videbor, mi frater, indica, increpa, boni consulam omnia, quæcunque bono animo a te profecta fuerint. Quod ad Libros Galeni de usu partium, quos patrio sermone donas: præstaret fortassis nimis prolixam et Asiaticam illam dicendi luxuriam Galeni arctius comprehendi.

Vale in Domino feliciter et rescribe. Literas autem vel Genevam ad Henricum Stephanum, aut alium quemvis, vel Lugdunum ad Gryphium dare poteris. Ad priores literas tuas responsa differo in maiorem tranquillitatem: quam ut Deus Optimus Maximus cum suæ Gloriæ propagatione quamprimum vobis restituat toto pectore opto.

Tiguri Helvetiorum.

J. C. G.

Relegere non licuit: tu quæ desiderari possunt explebis.

Bre-